

**Ш.Ў. Джанадилов,
стажер-тадқиқотчи-изланувчи,
ТДИУ**

СУҒУРТА КОМПАНИЯЛАРИ БОШҚАРУВИДА АХБОРОТ ТИЗИМЛАРИДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ

Миллий иқтисодиётни эркинлаштириш ва модернизация қилиш шароитида молиявий жараёнларни самарали бошқариш, кўп жихатдан, мазкур тизимда ахборот-коммуникация технологиялари (АКТ)дан фойдаланиш даражасига боғлиқ. АКТни иқтисодиёт тармоқлари ва соҳаларига жорий этиш, хусусан, суғурта фаолиятини бошқаришда кенг кўламда қўллаш ушбу соҳада суғурта муносабатларини шакллантириш ва самарали йўналишларини кенгайтиришга хизмат қилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов «Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир» номли асарида таъкидлаганидек, «...Бугунги кунда ҳаётимизни компьютер техникаси, ахборот технологиялари, Интернет, мобиль телефон алоқасисиз тасаввур қилиб бўлмайди»¹.

Суғурталаш тизимидаги кўп йиллик жаҳон тажрибасига кўра, ушбу фаолият иқтисодиёт ривожланишида бевосита ижобий таъсир кўрсатувчи асосий омиллардан биридир. Айнан суғурта ахборотлари тизимини жорий этиш ва ундаги жараёнларни самарали ахборотлаштиришни йўлга қўйиш иқтисодиётга жалб этилаётган инвестициялар ҳажмини кўпайтириш ва иқтисодиётни оқилона таркибий ўзгартириш учун молиявий маблағларни мақсадли йўналтириш имконини беради ва бу, ўз навбатида, мамлакатнинг иқтисодий салоҳиятини юксалтиришга хизмат қилади.

Ҳозирги кунда суғурта фаолиятининг функционал масалалари, яъни суғурта полисларининг сотилиш мониторинги, суғурта мукофоти ва қопламалари ҳисобини юритиш, суғурта шартномалари назоратини олиб бориш каби масалаларни АКТ асосида тартибга солиш ва уларни ҳал этиш, ушбу фаолиятнинг ахборот тизимларини шакллантиришда суғурта маълумотлари банки ва базаларини лойиҳалаштириш тартибини АКТ ёрдамида ишлаб чиқиш ҳамда уларнинг самарадорлигини баҳолаш усулларини такомиллаштириш масалаларини ҳал этиш борасида Microsoft, Oracle, SAP, IBM ва шу каби жаҳоннинг катта компаниялари ҳам иш олиб бормоқда. 1-жадвалда Microsoft, Oracle, SAP, IBM ва QlikTech компанияларининг BI-тизимлари ўзаро қиёсланган.

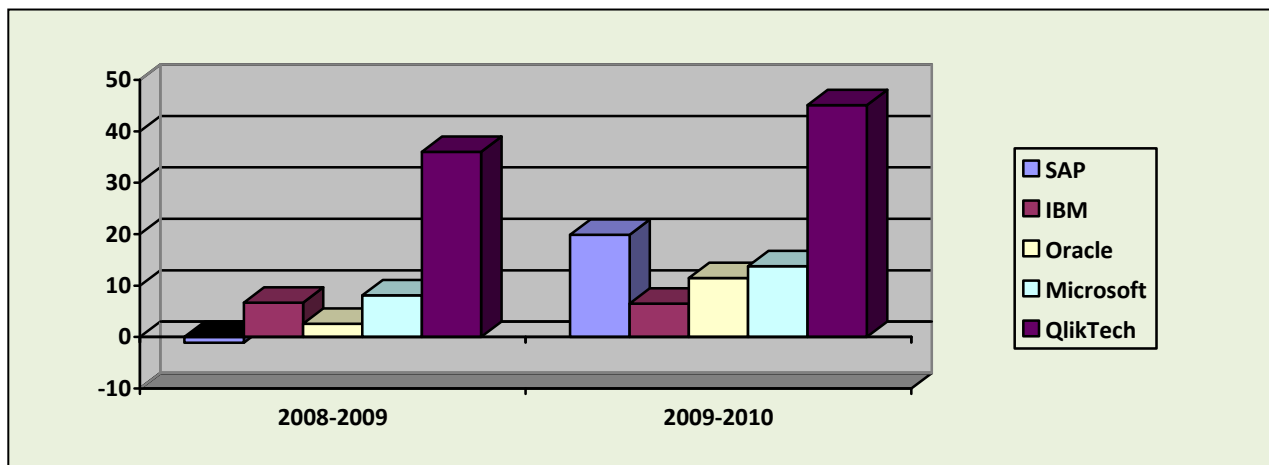
¹ Каримов И.А. Асосий вазифамиз – ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. – Т.: 'Ўзбекистон', 2010. 46-б.

1-жадвал

Компаниялар ВІ-тизимлари

№	Тизим номи	Ишлаб чиқарган компания номи	Нархи (АҚШ долларида)	Афзалликлари			
				Кўрсаткичлар тизими ва панели	Мобил версия	Анализ қилиш ва ҳисоботлар тайёрлаш	Турли хилдаги маълумотлар базаси билан ишлай олиши
1.	PowerPivot	Microsoft	4000	✓	✓	✓	SharePoint
2.	Oracle BI	Oracle	2000	✓	✓	✓	Oracle
3.	SAP BI	SAP	5000	✓	✗	✓	Oracle MS SQL
4.	IBM Cognos	IBM	2200	✓	✗	✓	Oracle SharePoint
5.	QlikView	QlikTech	1350	✓	✓	✓	Oracle MS SQL SharePoint MS Access

Суғурта фаолияти масалаларини ҳал этиш, суғурта компаниялари маълумотлар банки ва базаларини лойиҳалаштириш, ҳамда уларнинг самарадорлигини баҳолашда QlikTech компаниясининг QlikView автоматлаштирилган таҳлилий платформаси ҳар томонлама фойдаланувчилар диққатига сазовор бўлмоқда. Қуйидаги 1-расмда 2008-2010 йилларда фойдаланувчиларнинг ВІ-тизимларига талабининг ўсиш даражаси тасвирланган.

Манба: Vendors Business Analytics Solutions with Vertical Views: Competitive Analysis. June 2011, p.9.

1-расм. 2008-2010 йилларда фойдаланувчиларнинг ВІ-тизимларига талабининг ўсиш даражаси.

QlikTech компаниясининг QlikView автоматлаштирилган аналитик платформаси универсал тизим бўлиб, ундан иқтисодиётнинг ихтиёрий фаолият турида фойдаланиш мумкин. Маълумки, суғурта фаолияти бошқа соҳалар билан узвий боғлиқ бўлганлиги сабабли, жуда мураккаб маълумотлар тўплами билан ишлайди. Шу сабабли, суғурта компанияларида QlikView аналитик платформасидан фойдаланиш компания маълумотлар базасини бошқариш,

ҳисоботлар тайёрлаш ва бизнес жараёнларини таҳлил қилишда самарали восита ҳисобланади. Ҳозирда жаҳоннинг кўплаб суғурта компаниялари қарорлар қабул қилиш, даромадларини ошириш ва миқдорлар билан алоқаларни яхшилашда QlikView дан фойдаланиб келмоқда.

2-расм. QlikView автоматлаштирилган таҳлилий платформасининг асосий ойнаси.

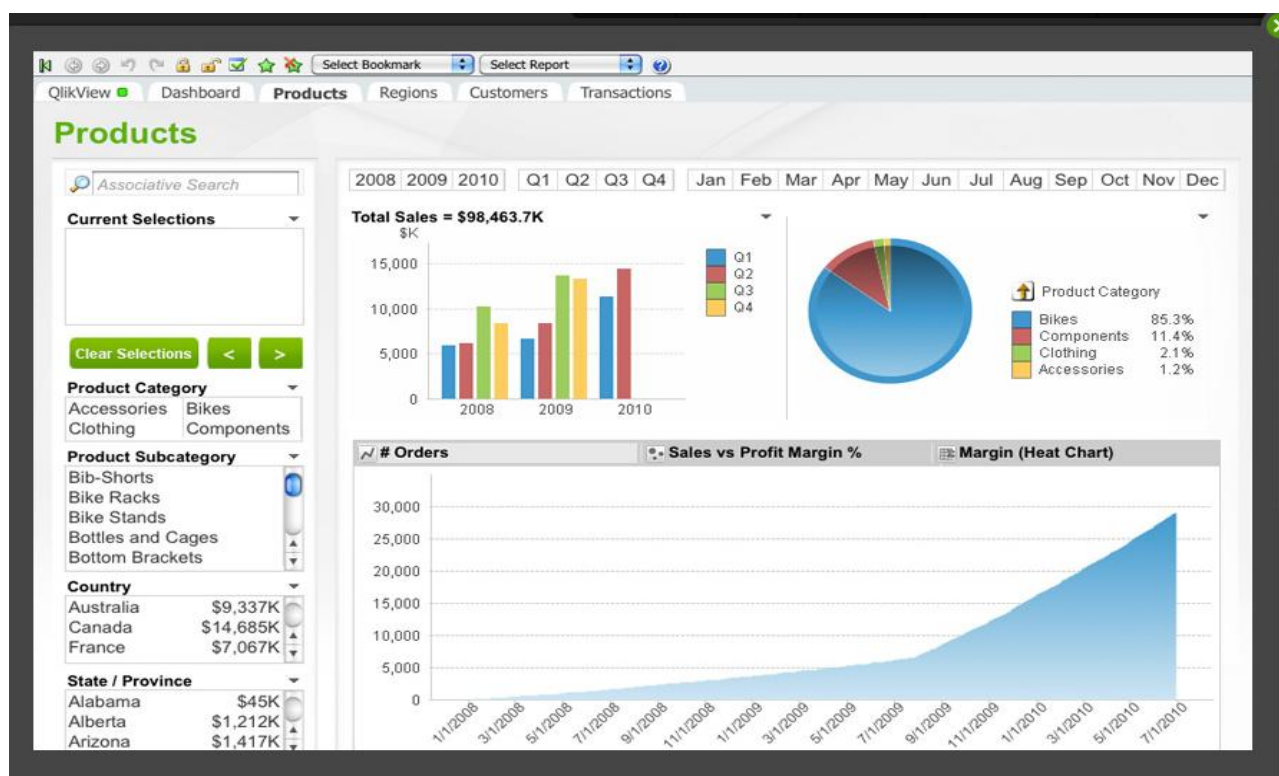
QlikView аналитик платформасида кирувчи маълумотларни MS Access, MS SQL ва бошқа маълумотлар базаларидан олишдан бошлаб, фойдаланувчига чиқувчи ахборотни визуал тарзда турли хил диаграмма ва жадваллар асосида тасвирлашгача барчаси автоматлаштирилган бўлиб, ушбу тизим бошқа тизимлардан қуйидаги қўшимча имкониятлар билан ажралиб туради:

- бизнес-таҳлил учун қулай интерактив фойдаланувчи интерфейси;
- ихтиёрий маълумотлар базасидан тезда маълумотларни бирлаштириш имконияти;
- маълумотларни ультразамонавий графика асосида тасвирлаш;
- маълумотлар излаш ва таҳлил қилишда Google концепцияси асосида амалга ошириш;
- барча маълумотларни оператив хотирада сақлаш орқали маълумотлар билан жуда тез ишлаш имконияти;
- Интернетдан ихтиёрий веб браузер уланиш мумкин;
- iPhone, iPad ва Android учун мобил, версиялар ҳам ишлаб чиқилган.

Суғурта компаниясида QlikView ни қўллаш орқали Oracle, SAP, Salesforce.com, Business Objects, Cognos, Hyperion, SQL Server, MySQL, 1C ёки Excel каби маълумотлар базасидан маълумотларни тўплаш ва қайта ишлашни тез ва осон амалга ошириш мумкин. QlikView юқорида санаб ўтилган барча

маълумотлар базасини бошқариш тизимлари билан қийинчиликсиз ишлай олади.

QlikView тизими ёрдамида барча маълумотларни турли хилдаги диаграммалар, жадваллар ва бошқа турдаги графиклар кўринишида тасвирлаш имкони мавжуд бўлиб, диаграмманинг ихтиёрий бўлагига босиш орқали ушбу қисм ҳақида тўлиқ маълумот олишингиз мумкин бўлади. 3-расмда компания маҳсулотларининг сотилиши, уларга талаб ҳақидаги ахборотлар диаграммалар шаклида тасвирланган ҳолатини кўришимиз мумкин. Маълумотларни бундай турдаги графиклар билан тасвирлаш, маълумотларни таҳлил қилишни бир неча баробарга осонлаштиради.

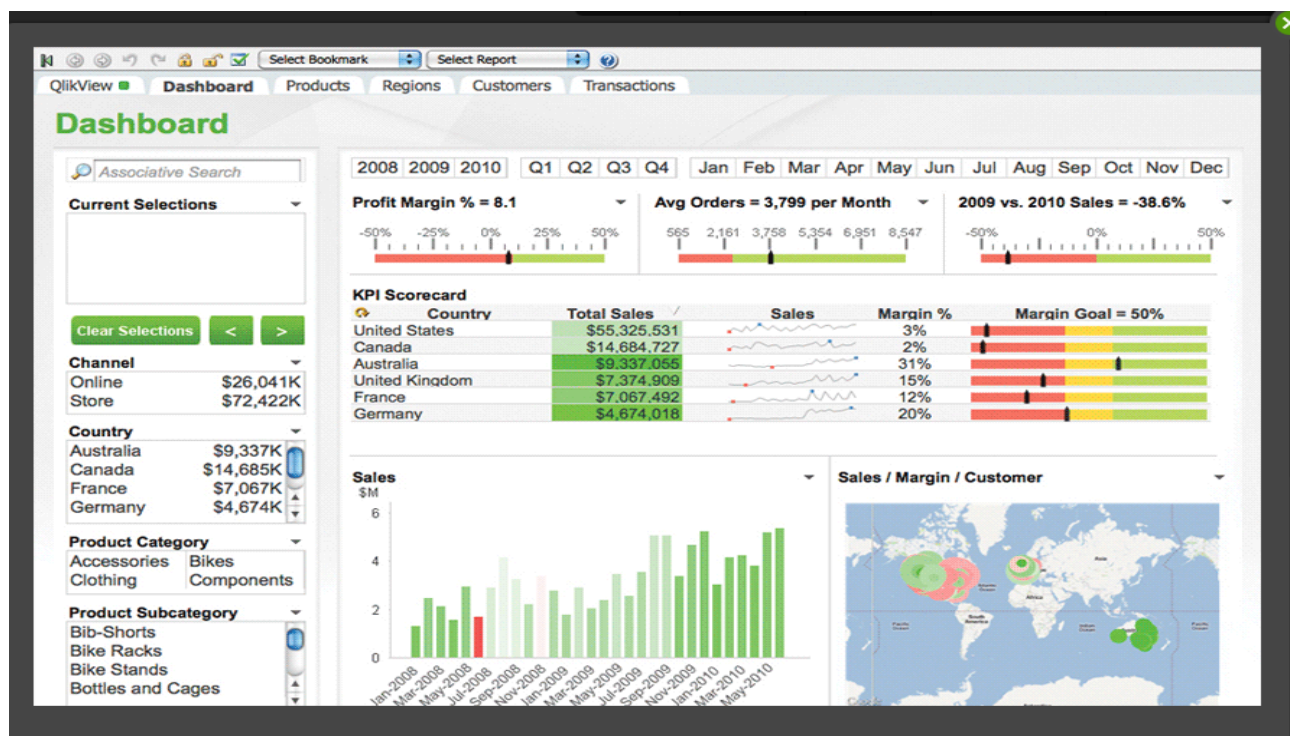
3-расм. QlikView тизимида сотилган маҳсулотларни диаграммалар асосида тасвирланган шакли.

QlikView платформасининг яна бир афзаллиги шундаки, платформа In-Memory архитектураси асосида яратилган бўлиб, барча қайта ишланаётган маълумотларни оператив хотирада сақлайди. Бунда керакли маълумотни излаш жараёнида қаттиқ дискга мурожаатларни бир неча маротаба камайтириб, бизнес-таҳлил вақтида маълумотларни излаш, қайта ишлаш ва ҳужжатларни тайёрлаш учун кетадиган вақтни тежаш имконини беради.

Ушбу платформанинг QlikView for Mobile версияси ҳам мавжуд бўлиб, бу тизимига замонавий мобил, қурилмалар iPhone, iPad, Android ва BlackBerry орқали ихтиёрий вақтда дунёнинг ихтиёрий жойидан кириш мумкин. Иш жойига бундай эркин кира олиш имконияти фойдаланувчиларга маълумотларни интерактив таҳлил қилиш имконини беради.

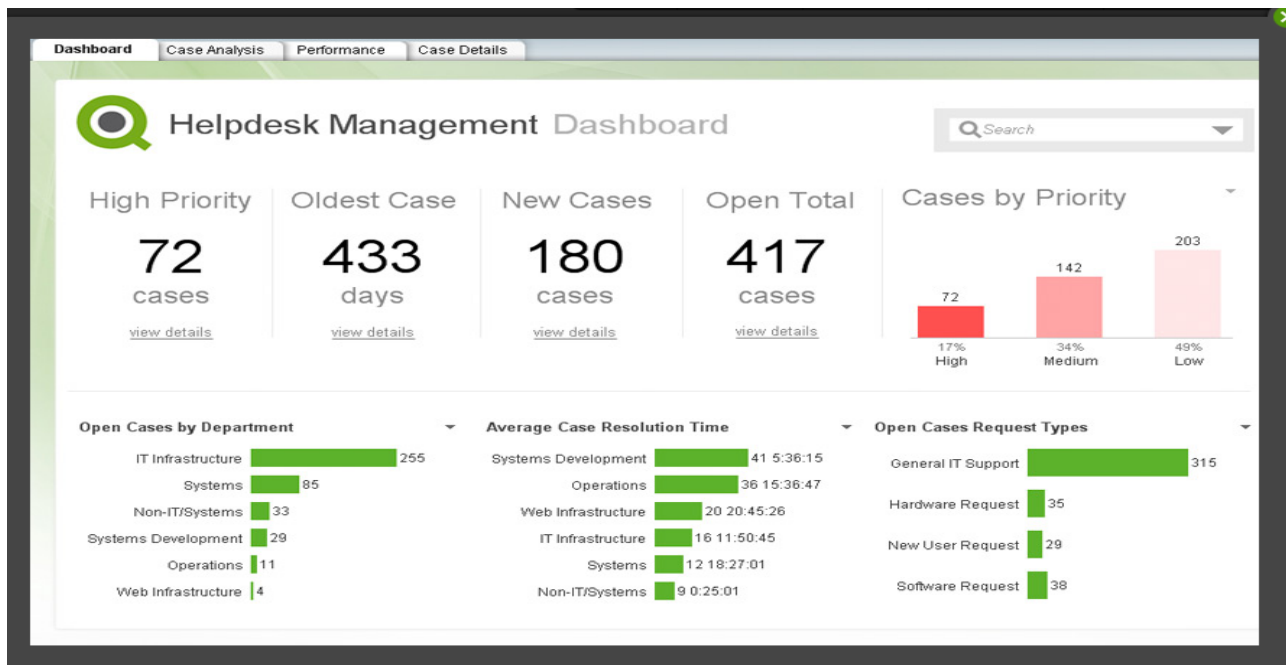
QlikView for Mobile фойдаланувчиларга айти дамдаги мураккаб бизнес саволларига жавоб топиш учун оддий, кулай ва жуда замонавий интерактив панелини тақдим этади.

4-расм. QlikView тизимида маълумотларнинг филиаллар бўйича тасвирланиши.

QlikView тизимида компаниянинг ҳар бир ходими ўз QlikView иловаларини ҳосил қилиши орқали, компания ходимлари ўз бизнес ғояларини амалга ошириши ва муаммоларга биргаликда ечим топишлари мумкин. Бу билан компания ходимларининг иш унумдорлиги бир неча баробарга оширилади. Платформадаги BI-модули орқали компания филиалларидаги маълумотларни ҳам назорат қилиш мумкин. Бунда филиаллар Google

харитасида тасвирланади ва керакли филиални харитадан танлаганингизда унинг барча маълумотлари сизга намоён бўлади. Бундан ташқари маълумотларни MS SharePoint орқали бизнес-фойдаланувчиларга узатиш ва Twitter и Facebook да маълумотларга ҳаволалар ҳосил қилиш имконияти ҳам мавжуд.

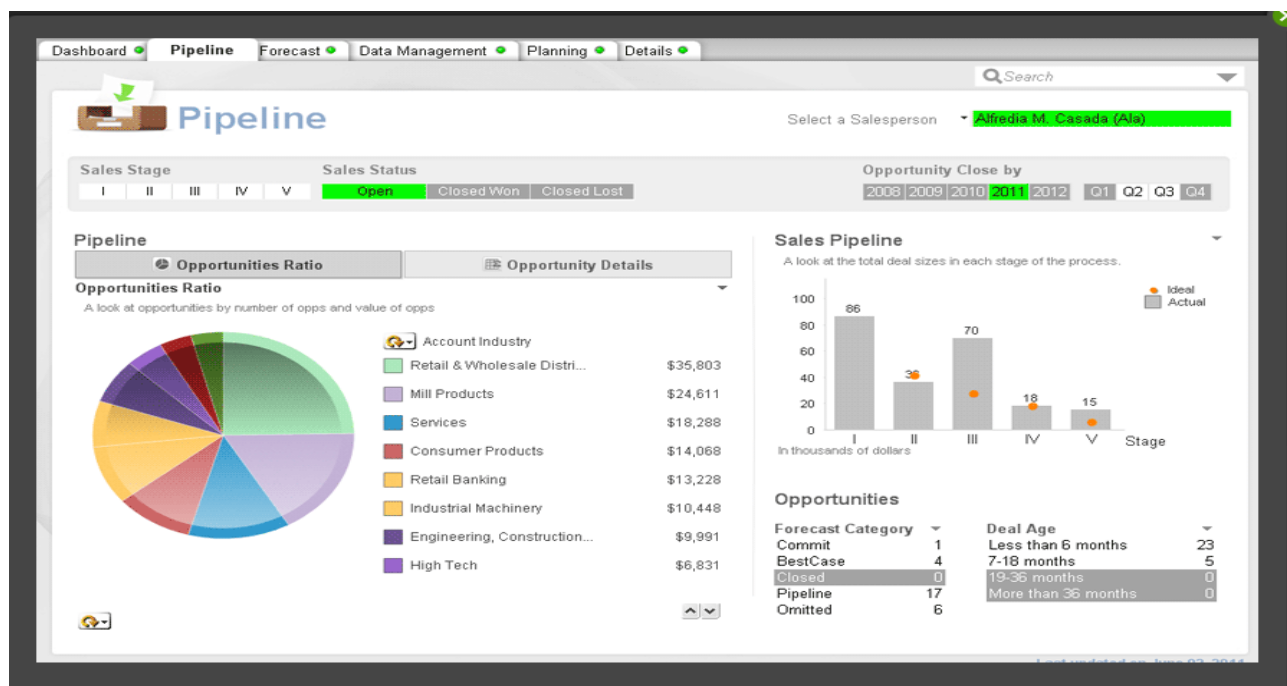
5-расм. QlikView тизимнинг бошқарув панели.

QlikView тизими тўхтовсиз ривожланиб боргани сари Campbell Soup, Canon, Fila Gatorade, Panasonic ва Toyota каби халқаро ташкилотлар томонидан фойдаланилмоқда. Айни вақтда QlikView 64-разрядли архитектура асосида ишлаб чиқилгандан кейин ўн минглаб фойдаланувчилар ва миллиардлаб ёзувларни қайта ишлаш имкони пайдо бўлди.

Шу билан бирга, QlikView аналитик платформасидаги функционал имкониятлардан фойдаланиш орқали фойдаланувчилар куйидаги қўшимча натижаларга эришадилар:

- мижозлар билан ишлашда ва суғурта портфелларини сотилишида юқори натижаларга эришилади;
- АТ-лойиҳаларни бошқаришни осонлаштирилади;
- барча фойдаланувчилар учун маълумотлар базасига алоҳида рухсатнома берилади;
- компания ходимлари ўртасида аналитик ахборотларни узатиш самарадорлиги оширилади;
- ташқи ҳисоботларни сифатли тайёрлаш учун катта ҳажмдаги маълумотларни алоҳида таҳлил қилиш имкони бўлади;
- мижозларга хизмат кўрсатиш вақтида пайдо бўлган саволларга тезда жавоб топиш ва бошқарув қарорларини қабул қилишни осонлаштиради.

QlikView ёрдамида биз ҳисоботларни тезда олишимиз ва назорат учун айти вақтдаги маҳсулот сотилиши, ҳамда бозор ўзгариши ҳақидаги ахборот панелини хосил қила оламиз. Бу билан биз компаниянинг бизнес самарадорлигини оширишимиз мумкин.

6-расм. QlikView тизимида маҳсулот ҳақидаги маълумотлар ойнаси

QlikView зарарларни камайтириш учун жуда яхши тизим ҳисобланади. Биз суғурта фаолиятида ушбу тизимдан фойдаланиш орқали зарарларни ҳисоблаш ва бошқаришда эксперт даражасида бўламиз. Тизим берадиган тезкор маълумотлар асосида тўғри қарор қабул қилиб, бизнесда юқори натижаларни қўлга киритишимиз мумкин.

Ўзбекистон суғурта компанияларида QlikView таҳлилий платформа-сидан фойдаланиш натижасида компаниялар юқори даражали фойдаланувчи интерфейси ва маълумотларни визуал тасвирлаш орқали ўз бизнес жараёнларини таҳлил қилиш, ҳамда компания бошқарувида юқори иқтисодий самарадорликка эришиш билан бирга қуйидаги қўшимча имкониятларга ҳам эга бўлади:

- ✓ Жуда тез ривожланиб бораётган компаниялар тизимдан фойдаланиш жараёнида тизимни такомиллаштириш учун жуда кам вақт ва ишчи кучи талаб этилади.

- ✓ Мижозлар билан ишлаш ва суғурта портфелларини сотишда юқори самарадорликка эришилади.

- ✓ Ички ва ташқи бизнес фойдаланувчилар учун компания маълумотларидан фойдаланишга алоҳида ҳуқуқларни белгилаш мумкин.

- ✓ Таҳлилий маълумотлар компания ходимларига ўз вақтида етиб борганлиги сабабли ходимларнинг иш унумдорлиги бир неча баробарга ошади.

✓ Компания ҳисоботларини тайёрлаш ва кўп вақт талаб этувчи маълумотларни кўриб чиқиш жараёнлари автоматлаштирилади.

✓ Юқори сифатли ҳисоботларни тайёрлаш учун катта ҳажмдаги маълумотларни ҳам майда деталларга ажратган ҳолда таҳлил қилиш имкони бўлади.

✓ Мижозларга хизмат кўрсатиш ва бошқарув қарорларини қабул қилишда пайдо бўлган саволларга тезда жавоб топиш мумкин.

Хулоса ўрнида айтиш мумкинки, суғурта компаниясида жуда катта ҳажмдаги ва мураккаб маълумотлар базаси билан иш олиб борилиши сабабли, жуда кўп ҳолларда суғурта ахборот тизимларидан жуда эҳтиёткорлик билан фойдаланилади. Компания ахборот технологиялари инфратузилмасида биттагина оддий хато ҳам компания бошқарувида камчиликлар келтириб чиқариши ва ҳатто компанияни бозордан чиқиб кетишига ҳам сабаб бўлиши мумкин.

Ҳозирги вақтда сифатли бошқарувни амалга ошириш энг асосий масалалардан бири бўлиб қолмоқда. Бунинг учун ихтиёрий суғурта компанияси учун маълумотларни қайта ишлаш, таҳлил қилиш ва айтиш дамдаги даромад ва харажатлар ҳисоби, ходимлар мониторингини олиб бориш учун махсус ахборот тизими керак. Ушбу ахборот тизими суғурта компаниясининг ахборот технологиялари департаменти томонидан ҳам ишлаб чиқиш мумкин, лекин бунинг учун жуда кўп вақт ва ортиқча сарф-харажатлар зарур. Биз юқорида кўриб чиққан QlikView тизимдан фойдаланиш орқали компания 2-3 ойда керакли натижага эриша олади ва бунинг учун ортиқча молиявий харажатлар талаб этилмайди. Бундан ташқари, Google, Facebook ва Apple технологиялари билан биргаликда ишлай олиши фойдаланувчиларга компания бошқарувида ўзига хос имкониятлар яратиб беради.